

Sociální služby byly žhavým tématem před covidem-19, a tím více jím zůstávají také po něm

Nedávná koronavirová krize a vyhlášený nouzový stav soustředily pozornost i na sociální služby v zemi a jejich schopnost, včetně schopnosti jejich zřizovatelů, čelit mimořádným situacím.

Podle Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) letošní koronavirová krize zejména potvrdila, jak kvalitní personální zabezpečení mají sociální služby. „Jejich zaměstnanci zvládli tuto krizi, a to i ve chvílích, kdy jim zasahovala do jejich rodinného života. Za to jim patří velké poděkování,“ uvedl pro Moderní obec **Mgr. Vladimír Dostálek** z tiskového oddělení ministerstva.

Zároveň jedním dechem dodal, že koronavirová krize a nouzový stav rovněž ukázaly, jak důležité je vyhodnotit riziko přenosu onemocnění z venkovních prostor do zařízení sociálních služeb.

„Onemocnění covid-19 navzdory ochranným opatřením totiž bylo do těchto zařízení »zavlečeno« přes pracovníky nebo skrze návštěvy blízkých či při překlada klientů ze zdravotnických zařízení. A jelikož není možné – a ani to není naším cílem – návštěvy blízkých zakázat, stejně tak není řešením při další případné pandemii, aby zařízení šlo do »dobrovolné karantény«, tak připravujeme pravidla na ochranu klientů i pracovníků s cílem co nejvyšší minimalizace rizika nákazy a zároveň s co nejmenším omezením klientů a pracovníků,“ vysvětlil **Vladimír Dostálek**.

Když prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR (APSS) **Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MBA**, shrnul první zkušenosti z koronavirové krize, vyplynuly mu z toho dvě základní výzvy, jimž pobytové zařízení sociálních služeb musela čelit. „První spočívala v tom, že musela prakticky ze dne na den zajistit ochranu svých klientů, kteří patří mezi nejzranitelnější a nejohroženější skupiny,“ konstatoval. „Druhá výzva pak byla v zajištění chodu dané sociální služby, základní péče, a to v momentě, kdy vypadlo dvacet až třicet procent všech zaměstnanců,“ dodal prezident asociace.

V té souvislosti stojí za to uvést i slova **Mgr. Bc. Zbyňka Vočky**, vedoucího oddělení sociální pomoci Odboru sociálních věcí Krajského úřadu Olomouckého kraje, který nám sdělil: „U pobytových sociálních služeb nyní bude zásadní výzvou vyhodnocení toho, jak naložit s velkými zařízeními pro desítky či stovky klientů. Ta jsou při podobné situaci jako stvoření k rychlému šíření onemocnění. K výzvam bude určitě patřit také diskuse o financování sociálních

služeb či o jejich zásobování ochrannými prostředky.“

EXISTUJE U NÁS DOSTATEČNÁ VARIABILITA SOCIÁLNÍCH SLUŽEB?

Neprokázala tedy koronavirová krize, že bude vhodné, aby se do budoucna poskytovala ještě větší podpora také rozšiřování terénních sociálních služeb o seniory, osoby se zdravotním postižením apod. a vytváření podmínek pro to, aby mohli zůstat v domácí péči?

Ministerstvo práce a sociálních služeb nám k tomu sdělilo, že jeho dlouhodobým cílem je vytvoření variabilní nabídky výběru sociálních služeb tak, aby daná možnost výběru reflektovala potřeby všech cílových skupin. Jde o vytvoření dostatečné kapacity sociálních služeb komunitního charakteru, ale i vytvoření ostatních zařízení, protože vždy budou existovat klienti, u nichž nelze – s ohledem na jejich nepříznivý zdravotní stav, sociální situaci či věk, uvažovat o jiném než pobytovém prostředí.

„Nicméně v rámci připravované novely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů se v rámci řešení nepříznivé situace klienta snažíme zdůraznit a upřednostnit uplatňování principu subsidiarity, který povede k tomu, že využívání pobytových zařízení bude až tou poslední možností zabezpečení podpory a pomoci osobám v nepříznivé sociální situaci. Prioritou bude poskytování sociálních služeb v přirozeném sociálním prostředí (rozšíření domácí sociální péče) a podpora potřebných pečujících služeb poskytovaných ambulantní a terénní formou,“ dodal **Vladimír Dostálek** z MPSV.

Prezident APSS **Jiří Horecký** k tomu poznamenal: „Podpora péče a služeb – jak sociálních, tak zdravotních – v domácím prostředí je dlouhodobým trendem nejen v ČR, ale v celé Evropě. Pro její větší rozvoj by ovšem bylo nutné změnit stávající systém financování terénních sociálních služeb, který nyní brání jejímu přirozenému rozvoji podle potřeb seniorů.“

Podle prezidenta APSS totiž současný systém dostatečně nezohledňuje náklady na cesty za klientem, vede k upřednostňování poskytování těchto služeb v oblastech s větší koncentrací seniorů, zatímco naopak mír

Prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb Jiří Horecký: Rád bych poděkoval všem starostkám a starostům. Města a obce velmi rychle podnikly řadu opatření, která pomohla seniorům s informovaností a zajištěním základních služeb, včetně distribuce ochranných pomůcek či dezinfekce tam, kde to bylo možné. Města a obce tak tedy doplňovaly kraje a stát ve společné snaze zvládnout celkovou krizovou situaci, ale také udělat co nejméně chyb

osídlené oblasti tvoří ona „bílá místa“, kde terénní služby nejsou dostupné.

Nicméně vedle těchto služeb nejen v ČR, ale v celé Evropě existují a vždy existovat budou pobytové sociální služby, a to zejména pro osoby trpící demencí,“ připustil **Jiří Horecký**, s tím, že od určitého momentu závislosti na celkové péči se totiž například ve vysokém stupni demence stává pobytová služba efektivnější než péče v domácím prostředí.

Zcela jednoznačně se k velkým pobytovým zařízením vyjádřil **Zbyněk Vočka**. „Zastávám názor, že koronavirová krize ukázala, jak nevhodné je poskytování sociálních služeb ve velkých pobytových zařízeních. Řada výzkumů ukazuje, že většina lidí chce prožít svůj život v běžné domácnosti, a to i v situaci, kdy potřebuje pomoc jiné osoby, ať je tato potřeba způsobena zdravotním postižením či úbytkem schopností z důvodu věku. Přesto se stále budují velká pobytová zařízení. Zatímco podpora služeb, které přicházejí za klientem do jeho domácnosti, zatím není taková, jakou by si zasloužila.“

NASTAL V POBYTOVÝCH ZAŘÍZENÍCH ČAS PRO PLOŠNÉ STAVEBNĚ-TECHNICKÉ ÚPRAVY?

Ovšem velká pobytová zařízení – i soukromých provozovatelů – existují a rušit je pouze kvůli vyššímu počtu klientů, jimž poskytují své služby, by bylo neprozíravé, nota bene, když péče v domácím prostředí se u nás dosud nedostala možnost rozvíjet se do potřebného rozsahu.

Neměl by proto být vytvořen nový dotační titul pro výstavbu či rekonstrukci pobytových domovů pro seniory, domovů pro osoby se zdravotním postižením, s jehož pomocí by v nich bylo možné zajistit taková stavebnětechnická řešení, která by vycházela vstříc nově nastoleným požadavkům například na oddělení „zdravých“ klientů a klientů v karanténě?

MPSV poukázalo na svůj dotační titul, který je zaměřený na rekonstrukci a novou výstavbu pobytových zařízení. V něm je umožněno realizovat stavební úpravy, které povedou ke zvýšení kvality poskytované péče, umožní přizpůsobit podmínky života v zařízeních podmínkám rodinného života. Nové stavební úpravy naplní materiálně-technické standardy, při rozvoji materiálně-technického zabezpečení v pobytových sociálních službách. Dokonce v rámci hodnocení žádostí je nastavená bonifikace například za menší počet klientů.

Zbyněk Vočka potvrdil, že většina současných pobytových služeb skutečně neumožňuje izolaci klientů, kteří se nakazí nějakým onemocněním, jak se to projevilo i v současné době. „Z tohoto pohledu tak byla jako velmi problematická vnímaná opatření a doporučení ministerstev vytvořit kapacity pro izolování klientů s podezřením na nakažení či s prokázáním onemocnění,“ připomněl. Podporu z veřejných rozpočtů je třeba přestat poskytovat do budování velkokapacitních zařízení. Ovšem i budování velkých pobytových služeb ze soukromých zdrojů je nutné omezit – proto je nezbytná i legislativní úprava, která bude stanovovat maximální kapacitu pobytových služeb. Ze stávajících dotačních programů by tak MPSV mělo výrazně modifikovat svůj Program 013 310 Rozvoj a obnova materiálně-technické základny sociálních služeb. Kraje by potom své dotační programy měly definovat tak, aby finance byly směřovány na podporu komunitních služeb,“ dodal **Zbyněk Vočka**.

Prezident APSS ČR **Jiří Horecký** oponoval: „Nemyslím si, že by bylo nutné, či dokonce žádoucí takto přebudovávat domovy pro seniory a další pobytová zařízení. Ta mají být otevřená, umožňovat nejen téměř neomezené návštěvy rodinných příslušníků, které se omezují pouze v časech chřipkových epidemií. I v případě tzv. uzavřených oddělení pro osoby trpící demencí nejsou tyto klienti »uzavírání v pokojích«, ale tato oddělení zůstávají otevřená a mají společnou obývací část a jídelnu, někdy i otevřený výstup na zahradu apod.“

„Ano, nyní jsme prošli krizí a zkouškou, na kterou se nikdo nemohl připravit a se kterou nikdo nepočítal,“ pokračoval ve své úvaze **Jiří Horecký**. „Ano, je velmi pravděpodobné, že do doby, než bude pro seniory dostupná vakcína, budou v pobytových službách přetrvávat režimová opatření a restrikce. Věřím však, že poté se i život seniorů v rámci sociálních služeb vrátí opět do normálu. Co je v této věci ještě k diskusi a zcela jistě bude i v příštích měsících, je balance mezi izolací – a tím způsobeným zásadním

Šárka Kopáčková, ředitelka Domova pro seniory a pečovatelská služba Česká Kamenice: V době koronavirové krize jsme objevili kouzlo telekonferencí. Někteří administrativní pracovníci využívali home-office. Nějak kostrbaté jsme si v dané chvíli poradili, ale už jsme vznesli na naše IT správce jasné požadavky. Chci, aby někteří pracovníci mohli kdykoliv být v zájmu bezpečné operativní komunikace vzdáleně připojeni

snížením kvality života či zásahy do duševního zdraví, a přiměřeným rizikem, které ostatně dennodenně přijímá každý z nás.“

KTERÝMI OPATŘENÍMI JE TŘEBA POSÍLIT JISTOTU DO BUDOUČNA?

Podle **Jiřího Horeckého** není nutné do budoucna – s ohledem na zkušenosti s koronavirovou krizí – přijímat jakákoliv opatření. Provoz zejména ambulantních zařízení byl sice zastaven, protože v rámci poskytování jejich služeb dochází ke každodenní koncentraci seniorů nebo osob se zdravotním postižením. „Bylo to správné rozhodnutí a pro jejich opětovné fungování není nutné nic činit – samozřejmě kromě toho, že zařízení musí dodržovat nová a také přísná režimová a hygienická opatření, která vycházejí z aktuální epidemiologické situace,“ dodal prezident APSS.

Ministerstvo práce a sociálních věcí přesto o určitých opatřeních – po vyhodnocení dopadu pandemie covid-19 na sociální služby – uvažuje. „V současnosti MPSV ve spolupráci s partnery připravuje obecná doporučení pro případný návrat většího výskytu covid-19,“ uvedl za ministerstvo **Vladimír Dostálek**.

„A již nyní víme, že chceme minimalizovat plné uzavření sociálních služeb, a to zejména díky tomu, že máme již mnohem více poznatků a že se zároveň předpokládá fungování chytré karantény. Dále chceme zajistit intenzivnější podporu (a nejen metodickou) pro zaměstnance v sociálních službách. Na pořadu dne rovněž je ještě větší rozšíření možnosti distančního poskytování sociálních služeb, což však vyžaduje i novelu zákona o sociálních službách. Hlavním cílem všech těchto opatření je právě zajištění větší dostupnosti služeb i v době krize,“ dodal **Vladimír Dostálek**.

K připravované novele zákona o sociálních službách se vrátil také **Zbyněk Vočka**: „Ta v současné podobě má řadu problematických částí, a je tak otázkou, jak bude její příprava a předložení do legislativního procesu pokračovat. Nicméně by určité bylo na místě otevřít diskusi o tom, které změny by v zákoně byly vhodné s ohledem na zkušenosti z nouzového stavu. Určitě by měla být podrobena jisté reflexi zkušenosti s »vypnutím« některých sociálních služeb. Osobně si totiž myslím, že to nebylo vhodné takto plošně.“

ODMĚŇOVÁNÍ V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH – TEĎ O NĚM SNAD UŽ KONEČNĚ VÁŽNĚ

Koronavirová krize také ještě více obnažila dlouhodobě vleklý problém, totiž odměňování v sociálních službách.

Potvrdil to i prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb **Jiří Horecký**: „Dobrym signálem je, že vláda rozhodla

S PURENITEM bez tepelných ztrát

Víte, jak s Purenitem správně osadit okna a dveře u podlahy?

TAKTO NE

TAKTO ANO

Aktuální InfoOkentēs a akce sledujte na webu. Podívejte se, co při nákupu nad 4, 8 či 12 tis. Kč můžete v Seznamce získat za 1Kč

OKENTĚS
pro řemesla a obchod

Val. Meziříčí • Ostrava • Brno • Praha • Žilina
aktuální ceny, novinky a akce na www.okentes.cz

FOTO: ARCHIV

Zbyněk Vočka, vedoucí oddělení sociální pomoci Odboru sociálních věcí Krajského úřadu Olomouckého kraje: Považuji za velmi důležité, aby byl co nejdříve připraven systém testování zaměstnanců sociálních služeb. Takové testování je nezbytné takovým způsobem, který zaručuje detekci přítomnosti viru, nikoliv tedy testování tzv. Rapid testy, s nímž jsme se setkali za nouzového stavu v sociálních službách na základě mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví. Je tak nezbytné, aby testování bylo prováděno PCR testy či jiným způsobem, který detekci viru zajistí

- o mimořádných odměnách pro všechny pracovníky v sociálních službách. Obecně rostly platy a mzdy pracovníků v so-

ciálních službách zejména v posledních třech letech, a to včetně zákonných příplatků. Další růst, tedy v roce 2021, bude dán celkovou hospodářskou situací České republiky, ale platy a mzdy zaměstnanců ve zdravotnictví a sociálních službách by měly růst o něco rychleji než ve zbytku veřejného sektoru.

Ministerstvo práce a sociálních věcí upozornilo na svůj mimořádný dotační titul na podporu mimořádného finančního ohodnocení zaměstnanců v sociálních službách v souvislosti s epidemií covid_19.

Vladimír Dostálek za MPSV přesto připustil stále patrný existující rozdíl ve výši odměňování u stejných pracovních pozic mezi platovou a mzdovou sférou. Tato skutečnost je častým terčem kritiky MPSV ze strany především neziskového sektoru. „Je nutné podotknout, že uspokojivé řešení – tedy odstranění tohoto rozdílu v zásadě neexistuje, jelikož není možné soukromému sektoru direktivně nařizovat, jakou částkou má odměňovat své zaměstnance,“ konstatoval **Vladimír Dostálek** a dodal: „MPSV se snaží řešit tuto diskrepanci alespoň tak, že usiluje o kontinuální růst alokace státního rozpočtu na dotace pro sociální služby. Větší objem celkové alokace je přímo úměrný možnostem poskytovatelů sociálních služeb z těchto dotací lépe finančně odměňovat své zaměstnance.“

„Věřím, že diskuse o odměňování pracovníků v sociálních službách neustanou s koncem nouzového stavu a vyplacením jednorázových mimořádných odměn, pro něž byla ve státním rozpočtu nalezena částka 5,2 mld. Kč. Ale že se bude se hledat řešení pro financování sociálních služeb, které povede k takovému odměňování pracovníků, jež zajistí stabilitu celého systému, který v mnohém právě na zaměstnancích stojí a padá,“ poznamenal pro Moderní obec **Zbyněk Vočka** z Krajského úřadu Olomouckého kraje.

A **Ing. Šárka Kopáčková**, ředitelka Domova pro seniory a pečovatelská služba Česká Kamenice, příspěvková organizace, uzavřela. Mně se například velmi nelíbí odměňování v systému tabulek – tříd a stupňů. Tenhle systém vlastně říká, že čím je člověk starší, tím pracuje lépe a zasluží si více peněz. V dělnické profesi (úklid, prádelna, stravování) nemůžu tenhle názor sdílet. Ale ani pro pracovníky v sociálních službách tenhle pohled neplatí. Myslím si, že spíše by měla existovat možnost kvalitu práce odměnit v pohyblivé složce mzdy. Jenže to by znamenalo překopat celý systém a obávám se, že na to není ani prostor, ani vůle...“

IVAN RYŠAVÝ

Zkušenosti z České Kamenice na Děčínsku

Domov pro seniory a pečovatelská služba Česká Kamenice, příspěvková organizace, proslul v celé zemi během koronavirové krize tím, že během nejtěžších dnů vzhledem k nedostatku ochranných pomůcek se tam z řad zaměstnanců vytvořil tým dobrovolníků, kteří setrvali s klienty zařízení v karanténě, nevraceli se po práci domů, ale zůstávali přespávat přímo v tomto domově pro seniory.

„Smekám před našimi pracovníky, kteří se k takovému kroku odvážili. Bude to pro ně náročné období – zejména psychicky. Držíme si a jim palce! Pokud bude hezké počasí, je pro ně a klienty přístupný dvůr a terasa, což by mohlo při zvládnutí celé situace pomoci,“ napsala 18. března na facebookovém profilu Domova pro seniory a pečovatelská služba Česká Kamenice jeho ředitelka **Ing. Šárka Kopáčková**.

Když jsme se jí v červnu s odstupem času zeptali, v čem koronavirová krize představovala pro toto zařízení největší výzvu, odpověděla: „My jsme začátek krize nevnímali jako výzvu, ale jako ohrožení. Na něco podobného jsme nebyli připraveni a nedokázali jsme odhadnout, co nás vlastně čeká. Z prvotních informací jsme si vytvořili téměř katastrofický obraz toho, jak by mohli být klienti i zaměstnanci nakaženi – a jen ta představa samotná byla hrůza. Skoro se dá říct, že to v některých zaměstnancích vyvolávalo až paniku. Nebyl dostatek ochranných pomůcek ani dezinfekce. Takže jsme velmi brzy přistoupili k uzavření domova. A to se následně stalo výzvou. Mít zorganizovaný provoz domova při zajištění všech potřebných činností směrem ke klientům, aby oni krizovou situaci mohli vnímat co nejméně, mít zajištěné zásobování tak, abychom zamezili kontaktu s vnějším prostředím, a v neposlední řadě bylo nutné zajistit i určitou pohodu pro zaměstnance, kteří se k dobrovolné izolaci přihlásili.“

Ředitelku domova však mrzelo, že tak jako tápal tým zařízení v České Kamenici, mnohdy tápaly i státní orgány. „Nikdo nebyl připravený, ale muselo to tak být?“ položila otázku. „To se z informací, které se k nám už dříve dostávaly z Asie, nikdo nepoučil? Nikdo neviděl možné riziko? A pokud ano, proč na to neslyšeli ti odpovědní?“

Naopak **Šárka Kopáčková** si velice pochvalovala spolupráci s městem Česká Kamenice, jež je zřizovatelem domova. „Byli jsme v úzkém pracovním kontaktu s panem tajemníkem, měla jsem nabídku pomoci od pana starosty i místostarosty. Víím, že oni sami měli spoustu povinností v ostatních oblastech, my jsme se snažili být samostatní,“ uvedla ředitelka.

Vyjádřila se i k názorům, že by napříště bylo vhodné zařízení tohoto druhu pojímat jako zařízení pro menší počty klientů, případně dále zkvalitňovat podmínky pro to, aby se mohla rozšiřovat domácí péče o tyto osoby. „S kapacitou pro 68 klientů náš domov patří spíše k těm menším zařízením. Nejsem zastáncem absolutních řešení – tedy ani ne volání po tom, aby »všichni zůstali doma a péče probíhala v domácím prostředí«, ani po tom, aby »všichni museli dožít v pobytové sociální službě«. Každá možnost má své plusy a minusy, každá rodina má jiné možnosti a limity, každý člověk má své představy. Jestliže mohou být vytvořeny podmínky, aby člověk dožíval doma, je to hezké, je to fajn. Jenže v mnoha případech tomu tak není,“ konstatovala **Šárka Kopáčková**.

A dále vysvětlila: „I kdyby v dosahu a dostatečné kapacitě fungovala pečovatelská služba a domácí zdravotní péče, není pro mnoho rodin přijatelné, že v mezidobí jejich návštěv je jejich senior bez pomoci. V těch situacích pak vyhledávají pobyтовую sociální službu (domov pro seniory, domov se zvláštním re-

žimem, domov pro osoby se zdravotním postižením) a takových případů není málo. A podle toho, jak se vyvíjí populační křivka a společnost stárne, rozhodně jich nebude ubývat. Nejsem příznivcem obrovských domovů, kde žijí stovky klientů. Avšak pokud je takové zařízení stavebně uspořádané tak, že v nich lidé mohou žít v menších skupinách (jídlna a společenská místnost pro 10 až 12 lidí, kteří žijí v jedno- a dvoulůžkových pokojích s vlastním sociálním zařízením), tak proč ne?“

„MPSV sice prostřednictvím programu Rozvoj a obnova materiálně-technické základny sociálních služeb pomáhá některé projekty realizovat, ale výše alokace nebo nešťastně zvolený cíl stále více rozevirají nůžky mezi reálnou potřebou a poskytovanými dotacemi. Naposledy to například byla podpora investic na navýšení kapacit pobytových zařízení. To je sice hezké, že vznikne 1174 nových lůžek v pobytových službách, ale od roku 2016 je v platnosti Doporučený postup č. 2/2016 Materiálně-technický standard pro služby sociální péče poskytované pobytovou formou. Jeho parametry spousta zařízení nesplňuje. Proč není vyhlášen dostatečně alokovaný program právě na modernizaci pobytových služeb primárně určených pro seniory? Myslím si, že lidé, kteří celý život pracovali a společností byli užiteční, by si zasloužili dožít v podmínkách odpovídajících 21. století. Má MPSV tuhle situaci zmapovanou? Ví, jaká je reálná potřeba? Zároveň jsem přesvědčená o tom, že systematictější by bylo, kdyby podobná zařízení měla jednotného zřizovatele. Z mého pohledu by to měly být kraje. Kraje jsou rozhodně ekonomicky silnější zřizovateli a spíše by mohly být garanty jednotné úrovně komfortu nejen pobytových sociálních zařízení,“ dodala **Šárka Kopáčková**.